สวัสดิการชุมชน: การจัดการกองทุนของบ้านโผลงตามหลักศาสนาอิสลาม
Community Welfare: Fund Management of Ban Phong According to Islamic Principles

จิรัชยา เจียวก๊ก[1]*, สวัสดิ์ ไหลภาภรณ์[2]
อับดุลคอลิก อัรรอฮีมีย์[3] , ณชพงศ จันจุฬา[4] , จุฑารัตน์ แสงทอง[5]
Jirachaya Jeawkok[1]*, Sawat Laipaporn[2]
Abdulkhaliq Arrahimee[3], Nachapong Janjula[4], Jutarat Saengtong[5]

Received: *January 12, 2019*
Revised: *April 4, 2019*
Accepted: *April 22, 2019*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอ สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนบ้านโผลง รวมจำนวน 11 คน

[1] อาจารย์ ดร. แผนกวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (Lecturer & Dr. in Department of Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus) E-mail: jirachaya.j@psu.ac.th
[2] อาจารย์ ดร. แผนกวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (Lecturer & Dr. in Department of Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus) Email: sawat.l@psu.ac.th
[3] อาจารย์ แผนกวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (Lecturer in Department of Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus) Email : apdunkoled.c@psu.ac.th
[4] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แผนกวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (Assistant professor in Department of Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus) Email : nachapong.j@psu.ac.th
[5] อาจารย์สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (Lecturer in Department of Social Work, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus) Email : jutarat.sae@psu.ac.th

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็น ถอดรหัส ตีความ และเรียบเรียงข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงมีการจัดการสวัสดิการชุมชนด้วยวัฒนธรรมวิถีของหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ คือ 1)การรู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ 2)เน้นการมีส่วนร่วม 3)การบริหารอย่างประชาธิปไตยและตามหลักอิสลาม 4)เข้าถึงข้อมูล และ5)รับผลประโยชน์อย่างภราดรภาพ นับว่าเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมโดยใช้หลักศาสนาทำให้เกิดสวัสดิการชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ส่งผลในการพัฒนาประเทศให้เกิดการระเบิดจากข้างใน
คำสำคัญ : สวัสดิการชุมชน การจัดการกองทุน บ้านโผลง

Abstract

The purpose of this study is to study the management of Ban Phong community welfare in To-Deng sub-district, Su-ngai Padi district, Narathiwat province. Data collecting for this qualitative research were observations and in-depth interviews from Ban Phong Community Board Committee and members of Welfare's Fund with 11 samples. The data was classified and interpreted and analyzed respectively.

The research found that Ban Phong Community Welfare's Fund applies the community culture and Islamic principles as the management system using 5 principles of morality; 1) knowing the functions and duties. 2) focusing on participation. 3) following democratic and Islamic administration. 4) accessing to information. 5) having the benefit of the brotherhood. This is a social and cultural capital, using religious principles to create the successful community leading to the development of the country as "the Explosion from Within"
Keywords: Community Welfare, Fund Management, Ban Phong community

บทนำ

"สวัสดิการ คือ การแจกจ่ายหรือจัดบริการดูแล" คำกล่าวนี้เป็นความคิดของคนจำนวนมากที่มักมองสวัสดิการเป็นลักษณะการหยิบยื่นผลประโยชน์ให้ ความเข้าใจเช่นนี้ถูกต้องเป็นบางส่วน แต่ในความหมายทางวิชาการ "สวัสดิการ" มีความหมายกว้างกว่าที่เข้าใจกัน เพราะสวัสดิการมีทั้งมิติทางเศรษฐกิจและมิติทางสังคม เช่นเดียวกับคำว่า "ความยากจน" ซึ่งความหมายเข้าใจ

ทั่วไปก็มักจะหมายถึง ภาวะขาดแคลนวัตถุปัจจัยใน การครองชีพ แต่ในทางวิชาการยุคปัจจุบัน ความยากจนมิได้มีขอบเขตเฉพาะเรื่องความขาดแคลนวัตถุ ปัจจัยเท่านั้น แต่ยังกินขอบเขตไปถึงมิติทางสังคมอีกด้วย (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2546) เหล่านี้ก่อให้เกิด “คุณค่า” แก่ทุกชีวิตที่รายรอบได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งในแง่ของการใช้ประโยชน์ทางตรงและการใช้ประโยชน์ทางอ้อม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างระบบการใช้ประโยชน์สืบเนื่องในรูปของกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การนำเอาทรัพยากรธรรมชาตินั้นมาใช้ประโยชน์ด้าน “สวัสดิการชุมชน” รูปแบบต่างๆ ให้เกิดความยั่งยืน คุ้มค่าและเกิดประโยชนสูงสุดจากทรัพยากรเหล่านั้น ซึ่งถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งผ่านระบบสวัสดิการชุมชนนั่นเอง

การจัดสวัสดิการระดับท้องถิ่นและเอกชน มีการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการบริการและจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างความเข้มแข็งในกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมสังคมสมานฉันท์ มีขันติธรรม เคารพต่อความหลากหลายของบุคคล และกลุ่มต่างๆบนพื้นฐานของศาสนา ชาติพันธุ์ เพศและวัย เพื่อขจัดความขัดแย้ง และการเลือกปฏิบัติ ให้การคุ้มครองสิทธิประชาชนในงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ โดยให้ความสำคัญกับมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมและพัฒนาความมั่นคงทางสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่องรูปแบบการดำเนินงานสถานสงเคราะห์ของส่วนราชการและเอกชนให้เป็นลักษณะสถานสงเคราะห์เปิด และนำหลักวิชาการมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้รับการสงเคราะห์อย่างเต็มที่โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและมีแผนปฏิบัติการรองรับในทุกระดับ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545)

ดังนั้นแล้วการพัฒนาสวัสดิการชุมชนเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีดังที่มีการกล่าวกันว่า “การจัดสวัสดิการชุมชน” คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายถึงการพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน “การให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรี” เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2558) การจัดสวัสดิการสังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพและการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ อย่างเห็นคุณค่าบนฐานของศาสนา วัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยคำนึงถึงการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการและพหุลักษณ์ ตามความหลากหลายของสังคมโดยเริ่มต้นที่ระบบสวัสดิการชุมชน นับตั้งแต่กิจกรรมการลงแขก ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน สวัสดิการสำหรับสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย กิจกรรมการสืบสานวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรม การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงในชีวิตและการเพิ่มพลังอำนาจในการต่อรองสิทธิอันพึงมีร่วมกัน สวัสดิการต่างๆ เอื้ออำนวยให้ชาวชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดความสนิทสนมและสร้างความไว้วางใจ และเกิดผู้นำในขณะเดียวกัน สวัสดิการชุมชน

ยังสามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อันทำให้เกิดสังคมเข้มแข็งในที่สุด (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และสุพรรณี ไชยอำพร, 2560) ขณะที่ในชุมชนบ้านโผลงมีการจัดสวัสดิการชุมชนกองทุนเงินออม โดยมีคนในชุมชน คณะกรรมการมัสยิดเป็นผู้รู้และผู้ดูแลในสวัสดิการชุมชน และมีการล้มเลิกไป ต่อมาแกนนำคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านจึงคิดกันว่าทำอย่างไรให้มีสวัสดิการที่ครอบคลุมทั้งวงจรชีวิตคนตั้งแต่เกิดจนตาย ด้วยการจัดการโดยคนในชุมชน จึงนำมาสู่การจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงขึ้นในปี 2556 ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง มีการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นเพื่อช่วยเหลือและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยใช้หลักการอิสลาม ที่เป็นสวัสดิการที่ได้จากสังคมโดยส่วนรวม คือ สวัสดิการที่ได้จากกองทุนซะกาต[1] ตามที่อัลลอฮได้กำหนดในอัลกุรอานว่า

"انماالصدقاتللفقراءو المساكينو العامليناعليهاو المؤلفةقلوبهمو فىالرقابو الغارمينو فسبيلاللهو ابنسبيلفريض ةمناللهو اللهعليمحكيم

ซึ่งหมายถึง “อันที่จริงท่านทั้งหลายย่อมเป็นสิทธิของบรรดาผู้อนาถา บรรดาผู้ยากไร้ บรรดาเจ้าหน้าที่ผู้จัดการทานนั้น บรรดาผู้ซึ่งต้องประสานหัวใจไว้และในการไถ่ตัวทาสให้เป็นอิสระ ในบรรดาผู้เป็นหนี้ ในผู้ที่เสียสละชีวิตไปในแนวทางของอัลลอฮและคนเดินทางเป็นข้อบัญญัติจากอัลลอฮ และอัลลอฮทรงรอบรู้อีกทั้งทรงปรีชาญาณยิ่ง” (วิทยาลัยอิสลามศึกษา, 2559) ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง มีการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นเพื่อช่วยเหลือและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การจัดแบ่งประเภทสวัสดิการในการให้บริการตามที่กองทุนได้กำหนดไว้มีดังนี้ ประเภทแรกคือแบบครอบครัวและประเภทที่สองคือแบบทั่วไปตามที่ระเบียบของกองทุนที่คณะกรรมได้ลงมติทำร่วมกัน ส่วนบุคคลที่พึ่งได้บริการสวัสดิการจากกองทุนคือการเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลครบระยะเวลา 3 วันกับ 2 คืน คลอดบุตร โรคอัมพฤกษ์ หรืออัมพาต เสียชีวิต และประสบเหตุไฟไหม้ หรือโดนพายุอย่างรุนแรง จำนวนสวัสดิการที่ได้รับจากกองทุนสวัสดิการชุมชนก็จะได้รับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในระเบียบการจัดสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงเพื่อให้คนในชุมชนและคณะกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของสมาชิกในกองทุนมากขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงและหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง ตำบลโต๊ะเด็ง

[1] ซะกาต เป็นภาษาอาหรับ (อาหรับ: زكاة IPA: [zækæ ː h]) มีความหมายว่า “การขัดเกลาให้สะอาด บริสุทธิ” “การเพิ่มพูล” การจ่ายซะกาตเป็นการขัดเกลาจิตใจของผู้มีทรัพย์สินให้สะอาดหมดจดจากความตระหนี่ถี่เหนียว มุสลิมจ่ายให้แก่ผู้ที่มีสิทธิได้รับ ถ้ามุสลิมคนใดมีทรัพย์สิน เงินทอง สินค้าที่เหลือแล้วไม่ทำการบริจาค ผู้นั้นก็ผู้หนึ่งที่ทำผิดบัญญัติของอิสลาม

อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาสเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงให้มีความมั่นคง น่าเชื่อถือ นำไปปรับใช้ในการพัฒนากลุ่ม พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนอันจะนำไปสู่สวัสดิการชุมชนที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อคนในชุมชน อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “สวัสดิการชุมชน: การจัดการกองทุนของบ้านโผลง” นั้น ผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการด้านจริยธรรม เลขที่ psu.pn.2-049/60 ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลจากภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) และวิธีการสังเกต (Observation) ประกอบกับการศึกษาเอกสาร (Documentary Analysis) ซึ่งมีรายละเอียดดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

แบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ซึ่งเป็นคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง 3 คน ประกอบด้วย ประธาน เหรัญญิก และผู้รู้ทางศาสนา ในส่วนกลุ่มที่สองเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นสมาชิกที่มีบทบาทสำคัญและเป็นผู้รู้หลักศาสนาอิสลาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน

เครื่องมือ

1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มีแนวทางในการสังเกต คือ กำหนดวัตถุประสงค์ในการสังเกตไว้ล่วงหน้า เมื่อเข้าสู่พื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยจึงสังเกตบริบทสภาพทั่วไปของพื้นที่ และเฝ้าสังเกตพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้วย

2. การสัมภาษณ์ จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น รวมถึงข้อคำถามที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการสังเกต โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-Depth Interview) แนวคำถามในการสัมภาษณ์จะใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล แต่ทั้งนี้มีการปรับแนวทางการสัมภาษณ์ตามบริบทของเหตุการณ์ในภาคสนามด้วย

สนามวิจัย

ชุมชนบ้านโผลง หมู่ที่ 5 ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่เป็นประเด็นตามเนื้อหา (ชาย โพธิสิตา, 2549) แล้วถอดรหัส ตีความ และเรียบเรียงข้อมูล

ผลการวิจัยและการวิเคราะห์

สวัสดิการชุมชนบ้านโผลงสวัสดิการตามหลักอิสลาม

การคุ้มครองสมาชิกในสังคม ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนทั้งที่เป็นผู้ปกครองและผู้ใต้การปกครอง โดยใช้รูปแบบส่งเสริมสนับสนุนและการปกป้องจากพยันตรายต่างๆ ซึ่งการให้สวัสดิการนั้นเกิดจากการผลักดันของการยึดมั่นในอิสลามเพื่อที่จะให้ปัจเจกบุคคลในสังคมอยู่อย่างปลอดภัย และสังคมประกันความสงบสุขของปัจเจกบุคคลด้วยการช่วยเหลือกันและปกป้องซึ่งกันและกัน สังคมได้รับสิ่งที่ดีกว่าและป้องกันจากภัยพิบัติที่จะเข้าสู่สมาชิกของสังคมทุกคน โดยใช้หลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม อันได้แก่ 1)การปฏิญาณตน 2)การละหมาด 3)การจ่ายซะกาต 4)การถือศีลอด – ถือบวช 5)การบำเพ็ญฮัจญ์ จะเห็นได้ว่า การจ่ายซะกาตเป็นหลักปฏิบัติที่ขัดเกลาจิตใจให้สะอาด ปราศจากกิเลสนานาประการ โดยเฉพาะความตระหนี่ซึ่งเป็นกิเลสใหญ่ชนิดหนึ่ง ที่เป็นสาเหตุสำคัญให้สังคมอยู่กันอย่างเห็นแก่ตัว ไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

สวัสดิการชุมชนบ้านโผลงใช้การจ่ายวะกาต มีจัดการโดยใช้คุณธรรมที่ชุมชนร่วมคิดมาดำเนินการ จึงมีความสอดคล้องกับสวัสดิการตามหลักอิสลามอย่างเช่น สวัสดิการสำหรับผู้ด้อยโอกาส, จากการซะกาต, จากรัฐบาล, จากการซอดาเกาะฮ์, ผู้ที่มีฐานะยากจน, เด็กทารก, เด็กกำพร้า, เด็กจรจัด, คนพิการ, ผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในสังคม, หญิงหม้าย, คนชราหรือผู้สูงอายุ, ผู้ที่ประสบภัย, จากการวากัฟ[1] ซึ่ง ดือเลาะ สาเละ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ได้กล่าวว่า *“...การให้ความช่วยเหลือที่เรียกว่าสวัสดิการนี้มีความสอดคล้องกันกับหลักอิสลามอยู่แล้วครับ เพราะว่าการช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน เป็นไปตามหลักของศาสนาอิสลามอยู่แล้ว...”* ในทำนองเดียวกันผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกรรมการมัสยิดและได้ให้ข้อมูลว่า *“...เราจัดตั้ง*

[1] วากัฟ หรือ วะกัฟ เป็นการบริจาค (เพื่อสาธารณะกุศล) การวากัฟ คือ การจำกัดกรอบตัวทรัพย์(แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง) และอุทิศผลประโยชน์ของมันให้โดยหวังผลบุญจากอัลลอฮผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกร

กองทุนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานคำสอนของอิสลามอยู่แล้ว...” (มาหามัดยีดิง สาและ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) สวัสดิการนั้นสมบูรณ์และครอบคลุมในระบบสังคมอิสลาม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าในระบบสังคมอิสลามนั้นสมาชิกในสังคมจะได้รับการดูแลช่วยเหลือ จากปัจเจกบุคคลผู้มีความสามารถในฐานะเป็นพี่น้องกันในศาสนา จากครอบครัวและเครือญาติ จากกลุ่มคนในสังคมและจากรัฐบาลอันเป็นองค์การของสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งจากที่มีอยู่เดิมก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งอยู่ ถ้ามีความสามารถทางกองทุนฯ อาจจะมีการเพิ่มของสวัสดิการให้มากขึ้น โดยมีการจัดกระบวนการให้สวัสดิการตามรูปแบบสวัสดิการแบบอิสลามที่เป็นการยืมเงินเพื่อลงทุนไม่มีดอกเบี้ย สตอปา เจ๊ะมูซอ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ได้ให้ข้อมูลว่า*“...สวัสดิการเงินยืมเพื่อการลงทุนที่ผู้ร่ำรวยให้ความช่วยเหลือแก่ปัจจเจกบุคคลในสังคมโดยไม่คิดกำไรหรือส่วนแบ่งใด ๆ ทั้งสิ้นทั้งนี้เพราะผู้ให้ยืมนั้นปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮและหวังได้รับผลตอบแทนจากพระองค์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น...”* ขณะที่ชัชวีย์ ดือเลาะ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2560) กล่าวถึงการทำงานว่า *“...การทำงานของคณะกรรมการจะทำตามหลักศาสนาทุกอย่าง ไม่ได้มีการเก็บเงินเพื่อใช้อย่างอื่น ทุกอย่างที่ทำต้องอยู่บนหลักศาสนาที่ถูกต้อง...”* จะเห็นได้ว่าระบบการจัดการสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงมีการจัดการตามรูปแบบอิสลาม อีกทั้งยังมีการเปิดเป็นเงินยืมให้กับผู้ที่มีความเดือดร้อน โดยไม่หวังผลกำไรใดๆ ทั้งสิ้น เป็นการช่วยเหลืออีกทางหนึ่งของกองทุน

การจัดการสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง

กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงมีการจัดการสวัสดิการชุมชนด้วยวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความร่วมมือร่วมสามัคคีช่วยเหลือกันของชุมชนโดยมีคุณธรรม 5 ประการ คือ 1) การรู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ 2) เน้นการมีส่วนร่วม 3) การบริหารอย่างประชาธิปไตยและตามหลักอิสลาม 4) เข้าถึงข้อมูล และ5) รับผลประโยชน์อย่างภราดรภาพ ใช้กลุ่มกองทุนบ้านโผลงเพื่อพัฒนาสังคมโดยการส่งเสริมและปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดความสามัคคี และพัฒนาความเป็นผู้นำที่ดี ผ่านหลักปฏิบัติเรื่องของการจ่ายซะกาต ที่เชื่อว่าจะทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า คนยากไร้มีโอกาสได้รับการช่วยเหลือ การสังคมสงเคราะห์ จะกระจายออกไปอย่างกว้างขวาง สังคมเองก็ได้รับการพัฒนา การช่วยเหลือดังกล่าวยังรวมทั้งผู้ยากไร้ที่หมดทุนในการประกอบอาชีพ หรือไม่มีทุนศึกษาต่อ ก็มีโอกาสที่จะใช้ซะกาต เจือจุนสร้างชีวิตใหม่ แก่ผู้ขาดแคลนและผู้ยากไร้เหล่านั้น จากความสำคัญดังกล่าว คณะกรรมการมัสยิดและผู้นำชุมชนบ้านโผลง จึงได้วางแผนก่อตั้งกองทุนขึ้นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง เริ่มก่อตั้งขึ้นโดย คณะกรรมการมัสยิดและผู้นำชุมชนบ้านโผลงก่อนที่จะเริ่มก่อตั้งกองทุน ทางคณะกรรมการได้มีการประชุม และวางแผนงาน และ

ขั้นตอนการทำกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีสวัสดิการในการเก็บใช้จ่ายในยามจำเป็นและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้ไปมาหาสู่กัน ได้รับรู้ถึงข่าวคราวของคนในชุมชน ฉะนั้นแล้วคณะกรรมการของกองทุน จึงเป็นกลุ่มเดียวกันกับคณะกรรมการมัสยิด ซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากคนในชุมชน คนในชุมชนให้ความเชื่อมั่นว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ในหลักศาสนาอย่างชัดเจน กองทุนดังกล่าวจึงเป็นการจัดสวัสดิการชุมชนในด้านการแก้ไขปัญหาการตัดสินใจทุกอย่างตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน โดยมีการทำงานของคณะกรรมการมีการแบ่งหน้าที่กันทำ มีการแบ่งเขตกันดูแลสมาชิกในเขตตนเอง แต่หน้าที่หลักของคณะกรรมการคือ การเก็บเงิน รวบรวมเงินของสมาชิกแล้วไปให้กับฝ่ายเหรัญญิก เป็นการช่วยเหลือกัน โดยมีระเบียบกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ผ่านการจัดการวางแผน ผ่านการตัดสินใจผ่านคณะกรรมการอยู่มีกฎระเบียบเพื่อให้สมาชิกมีสิทธิของตัวเองในการเป็นสมาชิก เพื่อป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบทำให้สมาชิกมีความสบายใจในการเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง ซึ่งระเบียบดังกล่าว อิงอยู่บนหลักของอิสลามโดยใช้พลังบุญของการให้ทานเป็นตัวขับเคลื่อนและพลังศรัทราต่อองค์อัลลอฮ รวมถึงวิถีปฏิบัติของอิสลาม ฉะนั้นกฎเกณฑ์ต่างๆ การดำเนินการต่างๆ ใช้หลักอิสลาม

ประการแรกที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงคือการรู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ ให้มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ทำงานอย่างเป็นระบบและช่วยกันทำงาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่า *"...คณะกรรมการ ผู้บริหาร ที่ปรึกษา และสมาชิก ทุกคนตระหนักในหน้าที่และรู้จักหน้าที่ ของตนตลอดจนมีความรับผิดชอบในด้านต่างๆ และช่วยตามความสามารถและความเหมาะ..."* (เจ๊ะดอเลาะ ยาซะ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) โดย อิบรอเฮง เจ๊ะกา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ได้เสริมในทำนองเดียวกันว่า *"...การลงมือปฏิบัติถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งมีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ และคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่าย..."* ลักษณะการทำงานของชุมชนจะเป็นการเอื้อเฟื้อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างเช่น สตอปา เจ๊ะมูซอ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ได้กล่าวว่า *"...การช่วยๆกันทำงานจะได้ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งเป็นคนเหนื่อยมาก เหนื่อยน้อย ทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนอย่างดี..."* จะเห็นได้ว่า ในการบริหารงานของคณะกรรมการ ผู้บริหาร ที่ปรึกษาและสมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบ มีการวางแผนในการทำงาน ไม่มีการเอาเปรียบ เพราะการทำงานด้วยใจ ทุกคนรู้จักหน้าที่ และมีการคิดถึงผลประโยชน์ของทุกคน

ประการที่สองเน้นการมีส่วนร่วม โดยคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงมีส่วนร่วมในการวางแผน เรื่องต่างๆ ภายในกองทุนฯ โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการออกความคิดเห็น ตัดสินใจ ออกแบบวิธีการทำงานร่วมกัน ซึ่ง มะกือตา อาแว

(ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) กล่าวว่า*"...คณะกรรมการทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนงานทุกๆส่วนของกองทุน มีส่วนร่วมในการวางแผนงาน เพื่อให้งานได้บรรลุตามเป้าหมาย..."* เสริมด้วยคำกล่าวในทำนองเดียวกันของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า *"...คณะกรรมการทุกคนจะช่วยๆกันออกความคิดเห็นกันเพื่อให้งานออกมาให้ดีที่สุด..."* (สะแลแม ยะยา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) และ *"...กรรมการทุกคนมีการตัดสินใจร่วมกัน มีการวางแผนกันตลอดเวลาเพราะเราทำงานร่วมกันเสมอ..."* (ดือเลาะ สาเละ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าการทำงานของกองทุนบ้านโผลงนั้นมีการวางแผนงานจากการมีส่วนร่วมของทุกคน เพื่อให้งานสำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี ทางคณะกรรมการกองทุนบ้านโผลงเองก็เปิดโอกาสให้ สมาชิกมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือ มีการช่วยในการตัดสินใจ มีการระดมความคิด เพื่อให้งานผ่านไปตามวัตถุประสงค์ มีการยอมรับร่วมกัน และทำงานร่วมกันเสมอ

ประการที่สามกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงมีการบริหารอย่างประชาธิปไตยและตามหลักอิสลาม ทั้งกระบวนการจัดตั้งองค์กร และจัดรูปแบบทรัพยากร นั้นคือใช้การจัดการและบริหารงานอย่างมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาค และภารดรภาค โดยมาหามัดยีดิง สาและ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) กล่าวว่า *"...คณะกรรมการ กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงเป็นคณะกรรมการเดียวกับคณะกรรมการ..."* เช่นเดียวกันกับการให้ข้อมูลที่ว่า *"... โครงสร้างองค์กรของคณะกรรมการมัสยิดมาจากการเลือกตั้ง อีกทั้งกองทุนฯ คณะกรรมการมัสยิดก็เป็นผู้ก่อตั้ง ทางเราเลยใช้เป็นคณะกรรมการมัสยิดเป็นคณะกรรมการกองทุนฯเลย..."* (เจ๊ะดอเลาะ ยาซะ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) อีกทั้งกองทุนบ้านโผลงก็ยังมีที่ปรึกษาของกองทุนจากภาครัฐ เข้าไปมีบทบาท *"...มีการจัดตั้งที่ปรึกษาของกองทุนฯโดยการเลือก ผู้ใหญ่บ้าน เป็นที่ปรึกษา..."* (ยาการียา ตาเหตาแซ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2560) ดังนั้น การจัดตั้งองค์กร มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน เป็นความไว้ใจของประชาชนให้มาทำงาน มีการแบ่งงานตามความถนัดของแต่ล่ะคน การแบ่งงานกันทำ เป็นการกระจายงาน เพื่อไม่ให้คนใดคนหนึ่งเหนื่อยจนเกินไป เป็นการช่วยกันทำงาน เพื่อให้งานผ่านไปอย่างดีที่สุด

ประการที่สี่มีการเข้าถึงข้อมูล โดยคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์กับสมาชิกและคนในชุมชน ซึ่ง อับดุลอายิ มาหะมะ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) กล่าวว่า *"...เราจะมีการประชาสัมพันธ์ จะแบ่งหน้าที่ให้คณะกรรมการที่แบ่งรับผิดชอบแต่ละเขตเป็นคนประชาสัมพันธ์ และ จะประชาสัมพันธ์เสียงตามสายด้วย..."* ในทำนองเดียวกัน *"...ทุกคนจะช่วยๆกันกระจายข่าวเพื่อให้ทุกคนรับทราบ..."* (สตอปา เจ๊ะมูซอ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) และเสริมด้วยคำกล่าวของ สะแลแม ยะยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ที่กล่าวว่า *"...เราจะ*

ประสานงานในทุก ๆ ส่วนและประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนรู้...” จะเห็นได้ว่าการประชาสัมพันธ์เป็นการกระจายข่าวให้ทุกคนรับทราบ โดยจะมีการประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสายของมัสยิด และมีการแบ่งตัวแทนเขตในการกระจายข่าวเพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ข่าว มีการบอกปากต่อปากของสมาชิกถึงสมาชิก หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากการประชาสัมพันธ์เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการในแต่ล่ะเขตที่รับผิดชอบดูแลสมาชิกในเขตตนเองอยู่แล้วและมีการฝากบอกต่อๆอีกด้วยว่าจะมีการประชุม และจะกระจายข่าวในช่วงหลังละหมาด เพราะส่วนใหญ่ผู้ชายจะละหมาดที่มัสยิด ซึ่งเป็นแหล่งรวมของศาสนา

ประการสุดท้ายการรับผลประโยชน์อย่างภราดรภาพ โดยเมื่อเป็นสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการสวัสดิการชุมชนแล้วก็จะได้รับประโยชน์จากกองทุนบ้านโผลง ดั่งการให้ข้อมูลที่ว่า *“...ประโยชน์ที่คณะกรรมการกองทุนได้รับ คือการได้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ได้มีการไปมาหาสู่กันและได้ทำให้คนในชุมชนได้รู้ถึงข่าวสารต่างๆและได้ช่วยเหลือในเรื่องการเจ็บป่วยการคลอด ต่างๆอีกด้วย...”* (สะแลแม ยะยา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ในทำนองเดียวกัน สตอปา เจ๊ะมูซอ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ได้กล่าวว่า *“...ด้านการเงิน กองทุนแต่ก่อนที่มีเงิน 0 แต่ตอนนี้มีเงินเก็บจากสมาชิกที่ได้บริจาคมาถึงจะน้อยแต่ก็มีซึ่งมาจากสมาชิกทุกคน...”* และเสริมด้วยการให้ข้อมูลของ ดือเลาะ สาเละ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ที่กล่าวว่า *“...ด้านการดำเนินชีวิต ก็ปกติ การทำงานเป็นคณะกรรมการไม่ได้รับเงินเดือนจากที่ใดเลย ทำงานด้วยใจ บริสุทธิ์แต่มีในเรื่องความสัมพันธ์กันภายในชุมชน เช่นเรื่องการเจ็บป่วย การคลอด การเสียชีวิต ในหนึ่งปี เราต้องมีการประชุมใหญ่...”* ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลที่เคยได้รับสวัสดิการได้อธิบายเพิ่มว่า *“...เวลาเกิดอุบัติเหตุขึ้น อย่างน้อยก็มีสวัสดิการให้ถึงจะไม่มากแต่ก็พอบรรเทาได้...”* (มะกือตา อาแว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2560) ซึ่งเหล่านี้เป็นการให้ประโยชน์ตอบแทนจากการเป็นคณะกรรมการและสมาชิกที่คนในชุมชนยอมรับและเข้าใจตามหลักการของศาสนาอิสลาม ที่เป็นวิถีแห่ง การอยุร่วมกันตามหลักภราดรภาพ

เห็นได้ว่าคณะกรรมการที่เข้ามาทำหน้าที่ต่างๆในกองทุนฯ ทำด้วยใจบริสุทธิ์ ไม่มีเงินเดือน มีความเหนื่อยทนต่อคำด่าทอจากผู้ที่ไม่เห็นด้วย แต่คณะกรรมการเป็นทีมที่มีความเข้มแข็งจนสามารถนำพาให้กองทุนฯผ่านพ้นอุปสรรคได้ ประโยชน์ที่คณะกรรมการและสมาชิกได้รับคือ สัมพันธ์อันดีงาน การได้รับรู้ข่าวคราวของคนในชุมชนมีการพบปะกันมากขึ้น และได้บุญจากการบริจาคเงินเข้ากองทุนฯอีกด้วย ดังนั้นแล้วการจัดสวัสดิการของกองทุน บ้านโผลงนั้นมีการยึดมั่นในอิสลามเพื่อให้สมาชิกอยู่อย่างปลอดภัย และประกันความสงบสุขด้วยการช่วยเหลือกัน สิ่งนี้เองทำให้การจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัด

นราธิวาส มีความโดดเด่นที่นำหลักอิสลามและหลักการจัดการมาบูรณาการสร้างสรรค์สวัสดิการให้คนชุมชน เกิดความอยู่ดีกินดี และมีความสุขส่งผลต่อความสัมพันธ์กันดีในชุมชนจากทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

สรุปและอภิปรายผล

การกินอยู่แต่พอดี มีสุขและมีสิทธิ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อความผาสุก ความสามัคคี และความมั่นคงทางสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจคำว่า“สวัสดิการ” ในหลากหลายมุมมองทั้งที่เป็นตัวเงินและเป็นสิ่งของ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการบนพื้นฐานการดำรงชีวิต วิถีแห่งการเกื้อกูลกันของคนในชุมชน เคารพซึ่งกันและกัน มีกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ใช้หลักศาสนาและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ, 2561) นั้นเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงมีการจัดการสวัสดิการชุมชนด้วยวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความร่วมมือร่วมสามัคคีช่วยเหลือกันของชุมชนโดยมีคุณธรรม 5 ประการ คือ 1)การรู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ 2)เน้นการมีส่วนร่วม 3)การบริหารอย่างประชาธิปไตยและตามหลักอิสลาม 4)เข้าถึงข้อมูล และ5)รับผลประโยชน์อย่างภราดรภาพ ใช้กลุ่มกองทุนบ้านโผลงเพื่อพัฒนาสังคม

การบริหารจัดการของชุมชนบ้านโผลงทางคณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลงมีความชัดเจนในการทำงาน เปิดโอกาสให้สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชมฯได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน สามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ มีการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับ บัญชีรับ-จ่าย ของกองทุนสวัสดิการชุมชนฯมีการทำงานอย่างเป็นระบบคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่าย อาศัยความร่วมมือของคณะกรรมการในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล และละเอียด ขจรภัย (2554) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยรวมมีการจัดทำและจัดเก็บเอกสารการเงิน-บัญชีและเอกสารอื่น ๆ อย่างเป็นระบบการบริหารจัดการกองทุนฯ สามารถตรวจสอบได้พร้อมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกมีการออม มีการจัดอบรมให้แก่สมาชิกมีกระบวนการสร้างและพัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิกใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาสร้างอาชีพแก่สมาชิก ประชาชนมีความพึงพอใจที่ได้รับสวัสดิการจากกองทุน อย่างไรก็ตาม จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ (2560) กล่าวว่าการพัฒนาตามแนวทางกระแสหลักในประเทศไทย แม้จะประสบความสำเร็จในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจและโครงสร้าง

พื้นฐานให้ทันสมัย แต่มีปัญหาในการจัดสวัสดิการให้ทั่วถึงคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน โดยผู้ที่เสียเปรียบมักเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบท ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาดังกล่าวได้กระตุ้นให้ชุมชนชนบทหลายชุมชนพยายามสร้างระบบสวัสดิการของตนเอง ด้วยการรวมกลุ่มระดมทรัพยากรจากสมาชิก (อาแว มะแส, 2555) จะเห็นได้ว่า สวัสดิการชุมชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นจะประสบปัญหาต่าง ๆ พอสมควรในระยะแรก แต่ด้วยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเองก็ได้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้และปรับตัวอย่างน่าสนใจยิ่ง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2546) จนปัจจุบันนี้ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางว่าการรวมกลุ่มของชุมชนเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมในลักษณะของกิจกรรมร่วม เมื่อสำเร็จและเติบโตก็มีการขยายผลให้เกิดการผลิตซ้ำในอุดมการณ์แห่งการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชนเอง ซึ่งการจัดสวัสดิการของบ้านโผลงเองมีการการยึดมั่นในอิสลามเพื่อให้สมาชิกอยู่อย่างปลอดภัยและประกันความสงบสุขด้วยการช่วยเหลือกันเป็นแรงระเบิดจากภายในที่ส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำในอุดมการณ์ของการช่วยเหลือภายใต้หลักปฏิบัติของอิสลาม

ขณะที่การจัดการของชุมชนบ้านโผลงนั้น ใช้การข้าถึงข้อมูล และรับผลประโยชน์อย่างภราดรภาพ โดยเน้น การมีส่วนร่วม ฉะนั้นแล้ว ย่อมทำให้คนในชุมชนร่วมด้วยช่วยกันในการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างยุติธรรมภายใต้หลักธรรมของศาสนาส่งผลต่อการเกิดสุขภาวะ สิ่งสำคัญคือผลผลิตที่ได้จากการรวมกลุ่มเพื่อชุมชนไม่เพียงแต่ทำให้คนในชุมชน อยู่ดี กินดี มีสุข แต่ยังมีการสร้าง “นวัตกรรมทางสังคม” ที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิก หรือแม้กระทั่งคนในชุมชนเอง รวมถึงแก้ไขปัญหาโดยคนในชุมชนเองอย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่าพลวัตของปัญหาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมโลกนั่นคือใช้ทุนนิยมมาเป็นตัวขับเคลื่อน ตามแนวคิดของปัทมาวดี โพชนุกูล ซูซูกิ (2552) ซึ่งได้กล่าวถึงระบอบสวัสดิการที่รัฐและภาคเอกชนบริการให้ไม่อาจจะครอบคลุมและจัดสรรได้อย่างเมาะสมกับคนรากหญ้าในชนบทและแรงงานที่อยู่ในภาคที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งยังมีอยู่ในสัดส่วนที่สูง ในขณะเดียวกันอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและความทันสมัย ทำให้ยากสำหรับคนเหล่านี้ที่จะดำเนินชีวิตในทุกมิติโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินตรา อย่างไรก็ตามการใช้ทุนทางสังคมแบบมีส่วนร่วมก็นับว่าเป็นทางออกที่น่าสนใจ

ในขณะที่ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) กล่าวถึง เหตุผลและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่องค์กรชุมชนในชุมชนเล็กๆ ในชนบทองค์กรชุมชนในบริษัทเอกชน จนถึงการพัฒนาประเทศที่ต้องใช้มติของภาคประชาชนในการจัดการ และแก้ไขปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมกันรับผลตอบแทนจากที่ได้ทำงานร่วมกันนั้น อันจะนำไปสู่

การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับ โกวิทย์ พวงงาม (2550) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่นกล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆมาใช้ในการวางแผน (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนที่สามารถให้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และ(4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างใด การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบความสำเร็จ

การจัดสวัสดิการของกองทุนบ้านโผลงนั้นมีการยึดมั่นในอิสลามเพื่อให้สมาชิกอยู่อย่างปลอดภัย และประกันความสงบสุขด้วยการช่วยเหลือกัน ฉะนั้น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ พิธีการ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เป็นความรู้สึกนึกคิดและการปฏิบัติของชุมชนอย่างวิถีของมุสลิม แน่นอนว่า มนุษย์สร้างวัฒนธรรม และวัฒนธรรมสร้างมนุษย์ องค์รวมของมนุษย์จึงเป็นหนึ่งเดียวกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้สืบทอดและสะสมกันมา มีกระบวนการและเป็นผลผลิตที่อยู่คู่กับมนุษย์ (จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ, 2559) หากมองวัฒนธรรมอันเป็นทุนทางสังคมเพียงผิวเผิน ก็อาจจะไม่พบความงดงามที่ชนรุ่นหลังได้สร้างไว้ แต่หากมองให้ลึกลงไปแล้วก็จะเจอปรากฏการณ์ของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมไทยส่งผลถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในรูปแบบของความร่วมมือระหว่างกันในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน ในขณะที่ อเนก นาคะบุตร (2545) กล่าวว่า ทุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนประสบความสำเร็จ อาศัยความเชื่อในเรื่องของคุณค่าของเครือข่ายความสัมพันธ์ ความสามัคคี เอื้อให้เกิดการร่วมแก้ไขปัญหา สร้างคุณค่าให้กับตัวคนและชุมชน

ดังนั้นการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านโผลง ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส นั้นอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อาศัยวัฒนธรรมของชุมชน นั่นคือวิถีของมุสลิม เป็นทุนทางสังคมที่ฝังรากลึก ถือเป็นการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นตัวตั้งเหล่านี้ย่อมทำให้ชุมชนไม่ต่อต้าน และนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ - กรรมการกองทุนควรจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้ชัดเจน ระบุกิจกรรมในแต่ละปีเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนที่ตั้งไว้ และมีกระบวนการ PDCA สร้างความเข้าใจกับสมาชิกและผู้ที่ยังไม่เป็นสมาชิกของกองทุนฯ และกองทุนควรเชื่อมโยงกับองค์กร หน่วยงาน สถาบันการศึกษาที่มีองค์ความรู้ทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อกองทุน ให้เข้ามาร่วมสนับสนุนในส่วนที่กองทุนยังไม่เข้มแข็ง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันให้มีการจัดสรรงบประมาณสมทบเข้ากองทุนขององค์กรชุมชนในสัดส่วนที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นศักยภาพของชุมชน และค่อยๆลดลงเมื่อมีความพร้อมมากขึ้นเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ในการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ - ควรศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนในการจัดการสวัสดิการชุมชนโดยใช้หลักศาสนา เพื่อเป็นรูปแบบในการทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนให้กับชุมชนอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้เป็นโครงการวิจัยภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาสุขภาวะชุมชนท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งได้รับการทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

รายการอ้างอิง

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2545). ***แผนพัฒนาสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549).*** กรุงเทพฯ. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.

โกวิทย์ พวงงาม และคณะ. (2550). ***การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการกระจายอำนาจสู่ ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ.*** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิสเตอร์ก็อบปี้.

จิรัชยา เจียวก๊ก, วันชัย ธรรมสัจการ, เกษตรชัย และหีม และอุทิศ สังขรัตน์. (2561). คนหาปลากับทุนทางสังคม: สวัสดิการชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามันของไทย. ***วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต,*** 6(1); 131-152.

จิรัชยา เจียวก๊ก, วันชัย ธรรมสัจการ, เกษตรชัย และหีม และอุทิศ สังขรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนชาวประมงชายฝั่งทะเลอันดามัน. ***วารสารพัฒนาสังคม,*** 19(2) ; 21-35.

จิรัชยา เจียวก๊ก, สันติชัย แย้มใหม่ และอุทิศ สังขรัตน์. (2559). โนรากับสุขภาวะของคนและชุมชน. ***วารสารไทยคดีศึกษา,*** 13(1); 150-176.

วิทยาลัยอิสลามศึกษา. (2559). ***บทที่ 6 สวัสดิการทางสังคมในอิสลาม.*** สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2561, จากเว็บไซต์: http://www.cis.psu.ac.th/fathoni/lesson/islamic_society/6.htm

ชาย โพธิสิตา. (2549). ***ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.*** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้ง.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). ***บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย.*** กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). ***กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.*** กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล และละเอียด ขจรภัย. (2554). ***การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี.*** สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2558). ***โครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ปี2558*** (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2561 จากhttps://www.slideshare.net/jirateep/2558-62394365

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และสุพรรณี ไชยอำพร. (2560). สวัสดิการชุมชนกับการสร้างสังคมเข้มแข็งในเขตกรุงเทพมหานคร. ***วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก.*** 35(1).

อเนก นาคะบุตร. (2545). ***ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย.*** กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.

อาแว มะแส. (2555). การจัดสวัสดิการชุมชนผ่านกลุ่มออมทรัพย์: ทางเลือกในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชนบทไทย. ***วารสารพัฒนาสังคม.*** 14(2): 19-38.

ปัทมาวดี โพชนุกูล ซูซูกิ. (2552). ***วรรณกรรมปริทรรศน์และการสังเคราะห์ความรู้ เรื่องสวัสดิการชุมชนในประเทศไทย.***กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บุคลานุกรม

เจ๊ะดอเลาะ ยาซะ. ผู้ให้สัมภาษณ์. สวัสดิ์ ไหลภาภรณ์ และจิรัชยา เจียวก๊ก ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

เจ๊ะดอเลาะ ยาซะ. ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวก๊ก และจุฑารัตน์ แสงทอง ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

ดือเลาะ สาเละ. ผู้ให้สัมภาษณ์. สวัสดิ์ ไหลภาภรณ์ และจิรัชยา เจียวก๊ก ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

มะกือตา อาแว. ผู้ให้สัมภาษณ์. อับดุลคอเล็ด เจ๊ะแต และจุฑารัตน์ แสงทอง ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

มาหามัดยีดิง สาและ. ผู้ให้สัมภาษณ์. สวัสดิ์ ไหลภาภรณ์ และจิรัชยา เจียวก๊ก ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

สตอปา เจ๊ะมูซอ. ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวก๊ก และจุฑารัตน์ แสงทอง ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

สะแลแม ยะยา. ผู้ให้สัมภาษณ์. อับดุลคอเล็ด เจ๊ะแต และจิรัชยา เจียวก๊ก ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

อับดุลอายิ มาหะมะ. ผู้ให้สัมภาษณ์. สวัสดิ์ ไหลภาภรณ์ และจิรัชยา เจียวก๊ก ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

ชัชวีย์ ดือเลาะ. ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวก๊ก และจุฑารัตน์ แสงทอง ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

ยาการียา ตาเหตาแซ. ผู้ให้สัมภาษณ์. จิรัชยา เจียวก๊ก และจุฑารัตน์ แสงทอง ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.

อิบรอเฮง เจ๊ะกา. ผู้ให้สัมภาษณ์. สวัสดิ์ ไหลภาภรณ์ และจิรัชยา เจียวก๊ก ผู้สัมภาษณ์. ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560.